

PAXTAOBOD TUMANIDA KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH BO‘YICHA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA ULARNING SAMARADORLIGI

Bozorov Xayrullo Numonjon o‘g‘li

Andijon davlat texnika instituti “Iqtisodiyot” yo‘nalishi 4-bosqich k-51-22 guruh talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20152356>

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada Paxtaobod tumanida kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar hamda ularning samaradorligi tahlil qilingan.*

Tadqiqotda aholi bandligini ta‘minlash, tadbirkorlikni rivojlantirish, kasb-hunar o‘rgatish, manzilli ijtimoiy yordam ko‘rsatish va infratuzilmani yaxshilash kabi yo‘nalishlarning kambag‘allikni kamaytirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, tumanda olib borilayotgan islohotlarning ijobiy natijalari bilan bir qatorda mavjud muammolar ham ochib berilgan.

Maqolada kambag‘allikni qisqartirishning barqaror mexanizmlarini shakllantirish, aholining iqtisodiy faolligini oshirish va hududiy yondashuv asosida samaradorlikni kuchaytirish bo‘yicha ilmiy-amaliy xulosalar keltirilgan.

***Kalit so‘zlar:** kambag‘allik, bandlik, tadbirkorlik, ijtimoiy himoya, kasb-hunar o‘rgatish, infratuzilma, iqtisodiy faollik, manzilli yordam, aholi daromadi, Paxtaobod tumani.*

Asosiy qism. Paxtaobod tumanida kambag‘allikni qisqartirish masalasi so‘nggi yillarda mahalliy hokimiyat organlari, xususan, tuman hokimligi tomonidan ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida ko‘rib chiqilmoqda va bu borada tizimli ishlar olib borilayotgani kuzatiladi, chunki bugungi kunda kambag‘allikni kamaytirish nafaqat ijtimoiy yordam berish, balki aholining mustaqil daromad topish imkoniyatlarini kengaytirish bilan bevosita bog‘liq jarayon hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, tumanda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar asosan bandlikni oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish, aholiga kasb-hunar o‘rgatish, manzilli ijtimoiy yordam ko‘rsatish va infratuzilmani yaxshilash kabi bir nechta asosiy yo‘nalishlarni qamrab oladi.

Bu borada respublikamizda ham qator islohotlar amalga oshirilgan bo‘lib shulardan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 11.06.2018 yildagi “Andijon viloyatining paxtaobod tumanida aholi bandligini ta‘minlashning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi¹ qarori muhim o‘rin tutdi.

Tumanda kambag‘allikni qisqartirishning eng muhim vositalaridan biri sifatida bandlikni ta‘minlash masalasiga alohida e‘tibor qaratilmoqda, chunki aholining doimiy ish bilan band bo‘lishi ularning daromad manbalarini barqarorlashtiradi va ijtimoiy yordamga bo‘lgan ehtiyojni kamaytiradi. Shu maqsadda tuman hokimligi tomonidan yangi ish o‘rinlarini yaratish, mavjud korxonalarining faoliyatini kengaytirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator loyihalar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, yoshlarga va ayollarga mo‘ljallangan ish o‘rinlarini tashkil etish, ularni kasb-hunar o‘rganishga jalb qilish hamda uy sharoitida ishlash imkoniyatlarini yaratish orqali bandlik darajasini oshirishga harakat qilinmoqda.

¹ O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 11.06.2018 yildagi “Andijon viloyatining paxtaobod tumanida aholi bandligini ta‘minlashning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.

Shu bilan birga, tumanda kambag'allikni kamaytirishda tadbirkorlikni rivojlantirish muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Aholiga imtiyozli kreditlar ajratish, subsidiya va grantlar berish, oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali ularning daromad manbalarini kengaytirish maqsad qilingan. Masalan, tomorqa yerlaridan samarali foydalanish, issiqxona tashkil etish, chorvachilikni rivojlantirish, hunarmandchilik va xizmat ko'rsatish sohalarini kengaytirish orqali kam ta'minlangan oilalarning iqtisodiy faolligini oshirishga erishilmoqda.

Biroq bu jarayonda ayrim muammolar ham mavjud bo'lib, masalan, kredit olishda garov ta'minoti yetishmasligi, biznes yuritish bo'yicha tajriba kamligi yoki mahsulotni sotish bozorining torligi ayrim fuqarolar uchun to'siq bo'lib qolmoqda.

Kasb-hunar o'rgatish tizimi ham kambag'allikni qisqartirishda muhim rol o'ynaydi.

Tumanda aholini zamonaviy kasblarga o'rgatish, qayta tayyorlash va malaka oshirish kurslari tashkil etilib, ayniqsa ish topishda qiynalayotgan yoshlar va ayollar ushbu jarayonga keng jalb qilinmoqda. Bu esa ularning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirib, yuqori daromadli ish o'rinlariga ega bo'lish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, kasb-hunar o'rgangan fuqarolarning o'z faoliyatini boshlashi uchun amaliy yordam ko'rsatish, masalan, asbob-uskunalar bilan ta'minlash yoki boshlang'ich mablag' ajratish ham muhim ahamiyatga ega.

Tumanda manzilli ijtimoiy yordam tizimi ham faol yo'lga qo'yilgan bo'lib, ehtiyojmand oilalarni aniqlash va ularga moddiy yordam ko'rsatish ishlari mahalla darajasida amalga oshirilmoqda. Kam ta'minlangan oilalarga nafaqa, moddiy yordam, oziq-ovqat mahsulotlari va boshqa turdagi qo'llab-quvvatlash choralari ko'rsatilmoqda. Biroq bu yordamlar ko'proq vaqtinchalik xarakterga ega bo'lib, asosiy maqsad oilani kambag'allikdan chiqarish emas, balki qisqa muddatli qiyinchilikni yengillashtirishga qaratilgan. Shu sababli ijtimoiy yordam bilan birga, oilani daromad manbaiga ega qilish, ya'ni uni iqtisodiy jihatdan mustaqil subyektga aylantirish ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda.

Infratuzilmani rivojlantirish ham kambag'allikni kamaytirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Tumanda yo'l, transport, elektr energiyasi, ichimlik suvi, internet tarmog'i va boshqa xizmatlarning yaxshilanishi aholining iqtisodiy faolligini oshiradi, tadbirkorlikni rivojlantirishga zamin yaratadi va yangi ish o'rinlari paydo bo'lishiga olib keladi. Masalan, yo'llarning yaxshilanishi mahsulotlarni bozorga tez va arzon yetkazish imkonini beradi, internet tarmog'ining kengayishi esa yangi xizmat turlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Paxtaobod tumanida kambag'allikni qisqartirish bo'yicha olib borilayotgan ishlarning samaradorligini baholashda ayrim ijobiy natijalar kuzatilmoqda. Jumladan, ishsizlik darajasining pasayishi, yangi ish o'rinlarining yaratilishi, tadbirkorlik faoliyatining kengayishi va ijtimoiy yordam oluvchi oilalar sonining qisqarishi kabi ko'rsatkichlar bu borada muayyan natijalarga erishilayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, aholini kasb-hunar o'rganishga jalb qilish va ularni tadbirkorlik faoliyatiga yo'naltirish orqali kambag'allikni kamaytirishning barqaror mexanizmlari shakllanmoqda.

Biroq amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligi hali to'liq darajada yuqori deb baholab bo'lmaydi, chunki ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Masalan, ayrim hududlarda ish o'rinlari yetishmasligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi, aholining biznes yuritish ko'nikmalarining pastligi yoki moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi kambag'allikni to'liq bartaraf etishga to'sqinlik qilmoqda.

Bundan tashqari, ayrim fuqarolarning ijtimoiy yordamga haddan tashqari bog‘lanib qolishi ham ularning iqtisodiy faolligini pasaytirishi mumkin.

Xulosa. Paxtaobod tumanida kambag‘allikni qisqartirish bo‘yicha olib borilayotgan ishlar kompleks xarakterga ega bo‘lib, bandlik, tadbirkorlik, ta‘lim, ijtimoiy himoya va infratuzilma yo‘nalishlarini qamrab oladi. Ushbu chora-tadbirlarning samaradorligini yanada oshirish uchun esa ularni hududning real sharoitidan kelib chiqib takomillashtirish, manzilli yondashuvni kuchaytirish hamda aholining o‘zini o‘zi band qilish va daromad topish imkoniyatlarini kengaytirish zarur hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

I. Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Aholini ish bilan ta‘minlash to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2000.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” PF–4947-son Farmoni. – 2017-yil 7-fevral.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” PF–60-son Farmoni. – 2022-yil 15-avgust.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori PQ–5087-son “Tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”. – 2021-yil 21-aprel.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori PQ–12-son. – 2025-yil 17-yanvar.
8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 78-son qarori. – 2023-yil 23-fevral.
9. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – 2022-yil 22-dekabr.
11. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 11.06.2018 yildagi “Andijon viloyatining paxtaobod tumanida aholi bandligini ta‘minlashning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.

II. Asosiy adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X., Xolmo‘minov Sh.R., Akbarov A.M. Mehnat iqtisodiyoti va sotsiologiyasi. – T., 2005.
2. Abdullayeva Sh.Z. Pul muomalasi va kredit. – T.: ILM ZIYO, 2013.
3. Abdullayeva Sh.Z. Bank ishi. – T., 2013.
4. Abdullayev Y. Bozor iqtisodiyoti asoslari. – T.: Mehnat, 1997.
5. Abdullayev Y., Yahyoev Q. Soliq: 100 savol va javob. – T.: Mehnat, 1997.
6. Abdullayev Y., Karimov F. Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. – T., 2000.
7. Abdullayev A., Avbeshev H., Ergashev A. Tadbirkorlik moliyasi. – T., 2003.
8. Akromov E.A. Korxonalarining moliyaviy holati tahlili. – T., 2003.
9. Boltabaev M.R. va boshq. Kichik biznes va tadbirkorlik. – T.: Noshir, 2011.

10. Egamberdiyev E. Mikroiqtisodiyot. – T.: ILM ZIYO, 2013.
11. Egamberdiyev E., Xo'jaqulov H. Kichik biznes va tadbirkorlik. – T.: Ma'naviyat, 2003.
12. Inoyatov U., Axmedov S. Iqtisodiyot va tadbirkorlik. – T.: O'qituvchi, 2004.
13. Jo'rayev A.S. Yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. – T.: O'qituvchi, 2007.
14. Qosimova M.S. va boshq. Kichik biznesni boshqarish. – T.: O'qituvchi, 2003.
15. Rasulov M. Bozor iqtisodiyoti asoslari. – T.: O'zbekiston, 1999.
16. Sharifxo'jayev M., Abdullayev Y. Menejment: 100 savol va javob. – T.: Mehnat, 2000.
17. Vahobov A., Ibrohimov A. Moliyaviy tahlil. – T.: Sharq, 2002.
18. Maxmudov N., Hakimov N. Makroiqtisodiy tahlil. – T.: TDIU, 2019.
19. Maxmudov N.M., Asqarova M.T., Umarov I.Yu. Makroiqtisodiy tahlil va prognozlash. – T., 2014.
20. Xodiev B.Yu. va boshq. Ekonometrika. – T., 2018.